

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

BARÁTH DÓRA

HAYTON: LA FLOR DES ESTOIRES DE LA TERRE D'ORIENT / FLOS HISTORIARUM TERRE ORIENTIS

A Kelet történeteinek gyűjteménye. A mongolok 1241–1242-es nyugati hadjáratának emlékezete*

Az örmény Hayton történeti művének bemutatása és az alapvető szakirodalom ismeretése jelen számban Veszprémy László tanulmányában is olvasható. A mű iránt az utóbbi évtizedekben nyilvánult meg komolyabb nemzetközi érdeklődés, annak ellenére, hogy kritikai kiadása(i) nem készült el, a kéziratokban pedig számtalan szövegvariáns olvasható. Schütz Ödön készült a munka magyar fordítására, Sinor Dénes pedig a jegyzetek megírására egy új angol fordításhoz. Tudomásunk szerint egyik sem készült el, illetve nem jelent meg, pedig éppen az örmény szerző pontatlanságai, tendenciózus megfogalmazásai miatt erre nagyon nagy szükség lenne. A szöveggel kapcsolatos nehézségek a nagyszámú kézirat mellett alapvetően abból származnak, hogy a művet a szerző franciául diktálta le, amit latinra fordítottak, majd később ebből a latin fordításból is készült egy újabb francia fordítás. Eddig csak ez utóbbinak jelent meg a kritikai kiadása (*Hayton* 1998.), ami az előbbieknél egy nagyon rövidített változata. Jelen fordítás Charles Kohler 1906-os mérvadó kétnyelvű kiadásából készült (*Hayton* 1906.), alapul véve a latin szöveget (Lat), a jegyzeteiben utalva a francia változat jelentősebb eltéréseire, szövegvariánsaira (Fr 1906), s szintén utalva a második francia fordítás kritikai kiadására (*Hayton* 1998.). A nyugati hadjáratra vonatkozó fejezet után azért közöljük három további fejezet szövegét, mert így a szöveg kontextusában lehet képet kapni a szerző jólétesültségéről, ugyanakkor a részletekben rejlő megbízhatatlanságáról.

* A fordítás a PPKE BTK doktori szemináriumán készült.

II. könyv, 14. fejezet¹Baturól, Ögödej kán második fiáról²

Batu azzal a hadinéppel, amelyet az apja a rendelkezésére bocsátott, az északi vidékek felé lovagolt,³ és elérkezett a kunok országába.⁴ A kunok pedig, akik nagyszámú fegyverest gyűjtöttek egybe, úgy gondolták, hogy jól meg tudják védeni saját földjüket és ellenálltak a tatároknak; de a tatárok könnyedén legyőzték őket, és elűzték őket egészen a magyarok királyságáig, és még mindig nagyszámú kun lakja a magyarok királyságát. Miután Batu elfoglalta a kunok országát, az oroszok országába vonult és azt is alávetette, bevette Gazaria földjét és a bulgárok országát;⁵ és azon az úton, amelyen a kunok menekültek, tovább vonult, és eljutott a magyarok országáig. Itt rátalált a kunok közül azokra, akik a folyónál voltak, foglyul ejtette őket, a többi kun pedig elmenekült, mert a tatárok nem tudtak átkelni a folyón. Batu Alemannia⁶ vidékei felé nyomult, amíg eljutott egy folyóig,⁷ amely az Osztrák Hercegség [határán] folyik;⁸ és bár a tatárok úgy gondolták, hogy azon a hídon át tudnak kelni, az osztrák herceg és szomszédjai megerősítették a hidat, s ezzel a tatárok átkelését megakadályozták.⁹ Batu pedig rendkívül haragra gerjedt, megparancsolta az övéinek, hogy keljenek át a folyón [lovaikon] úsztatva. Ő maga elsőként gázolt bele, halálos veszélynek téve ki magát és az övéit. Ugyanis, mielőtt a lovak átértek volna a folyó túlszéljére, a folyó szélessége és az erős sodrás miatt elfáradtak, így Batu és sok más tatár ebbe az alemánn folyóba fulladt bele.¹⁰

Azok pedig, akik még belementek a vízbe, a nagy fájdalomtól megzavarodva visszatértek az oroszok és kunok országába, amit, ahogy már mondtuk, korábban elfoglaltak. A tatárok soha többé nem törtek be Alemanniába. Batu utódai az elfoglalt földeket folyamatosan birtokolták, tudniillik Hvarezmet,¹¹ a kunok és az oroszok országát. És azt, aki most Batunak a hatalmát birtokolja, Toktának¹² hívják, és ő ezt a hatalmat békében és nyugalomban gyakorolja.

¹ Hayton 1998. más fejezetszámozást ad, itt II. könyv. 11. fejezet.

² Batu (†1255), aki Dzsingisz kán (†1227) unokája, Dzsocsi (†1227) fia, a későbbi Arany Horda kánja, az 1235-ben elhatározott nyugati hadjárat fővezére. Ögödej nem apja, hanem testvére volt. Ögödej (†1241 december 11.) a Mongol Birodalom nagykánja 1229 és 1241 között.

³ A francia szöveg a *chevaucher*, a latin az *equitare* igét használja, mindkettő fordítható *lovagolniként*.

⁴ A középkori szóhasználatnak megfelelően a *regnum* bármiféle önálló hatalmi területet, így királyságot is jelölhet, leggyakrabban az ország szóval szokták fordítani. A fordításban csak Magyarország és Örményország esetében írjuk királyságnak.

⁵ Gazarie et Bulgarie, értelmezésében a kiadók és fordítók nem egységesek. A kazárok nevéből képzett Gazaria terminus a Krím-félszigetet, a később genovai kolóniák területét jelentette, Rubruk is így használja útleírásában. Amennyiben a Volgai Bulgáriához viszonyítjuk elhelyezkedését, akkor az attól délre fekvő Szakszin is lehet. A bolgár név értelmezését a Krímtől való távolság nehezíti meg, talán „Bulgaria maior” értelemben használta.

⁶ Itt nem Svábföld, hanem Németország értelemben.

⁷ A francia fordítások közül több a Dunaként azonosítja a folyót. Hayton 1998.

⁸ Az Osztrák Örgrófság valóban hercegség lett 1156-ban.

⁹ „Bár a tatárok megakadályozták” – hiányzik Hayton 1998. szövegéből.

¹⁰ Nyilvánvaló tévedés, mivel Batu csak 1255-ben halt meg. Erre lásd Veszprémy László tanulmányában a 71. jegyzetet!

¹¹ Az Aral-tótól délre fekvő Hvárezmi Birodalmat a Dzsingisz kán még 1220 körül foglalta el.

¹² Tokta kán (1291–1312) Batu kán unokája, Mönge Temür (1267–1280) fia, az Arany horda élén Telebuga (1287–1291) utóda. Fr 1906 kiegészítése: „Tokta, Ögödej kán második fia”.

15. fejezet¹³

Csagatájról, Ögödej 3. fiáról,¹⁴ aki őt követte¹⁵

Csagatáj, Ögödej kán harmadik fia, az apjától kapott hadinépekkel dél felé tört előre, és elérkezett Kisebb-India vidékéig.¹⁶ Ott pedig nagy pusztaságot talált, nagy hegyeket, kiszáradt és teljesen elhagyott földeket, ezeken a földeken nem is tudott átkelni, sőt igen nagyszámú katonát és állatot veszített. Aztán pedig nyugat felé fordult, és sok küzdelem után eljutott a testvérehez, Dzsocsihoz,¹⁷ és elmesélte neki mindazt, ami az úton megesett vele. Dzsocsi megsajnálta testvérét, és a földeknek, amiket megszerzett magának és hadinépeinek egy részét nagylelkűen átengedte, és ezután a két testvér így együtt élt, és az utódaik mindmáig együtt élnek. A kisebb testvér örökösei a nagyobb testvér örököseinek mindig megadják a tiszteletet, és meg vannak elégedve a részükkel, és békében és nyugalomban élnek. És azt, aki most Dzsocsi hatalmát birtokolja, Baraknak nevezik¹⁸

16. fejezet¹⁹

Möngge kán elküldte a testvérét, Hülegüt²⁰ az örmény király kérésére a Szentföld megsegítésére és a kalifátus elpusztítására²¹

Az Úr 1253-ik évében, a boldog emlékezetű örmény király Hetum úr,²² látván hogy a tatárok alávetettek minden országot, vidéket és földet egészen a törökök országáig,²³ megfogadva a bölcsek tanácsát, úgy döntött, hogy maga megy a tatárok nagy császárához, hogy könnyebben meg tudja szerezni a jóindulatát és szeretetét, és örök békét és szövetséget kössön vele. Először azonban testvérét, Sempad urat,²⁴ az Örmény Királyság lovászmesterét²⁵ küldte el, hogy – általa megszerezvén a tatárok császáranak engedélyét

¹³ Hayton 1998. II. könyv, 12. fejezet.

¹⁴ Csagatáj (1226–1242) Dzsingisz kán fia, névadója a közép-ázsiai Csagatáj kánságnak. Bajdar nevű fia részt vett Batu nyugati hadjárataiban, így az Magyarországra is eljutott.

¹⁵ A franciából hiányzik.

¹⁶ Kisebb-India: India északi része, ahol a mongolok az 1221-es Indus menti csatától jelen vannak, és váltakozó sikerű hadjáratokat vezettek a Delhi szultanátus ellen.

¹⁷ Dzsocsi (†1227), aki Dzsingisz kán (†1227) fia és Csagatáj testvére volt.

¹⁸ Barak, a Csagatáj kánság kánja (1266–1270) Mubarak Sah utóda, Csagatáj kán dédunokája. A fejezet végén Hayton 1998. kiegészítése: „Most térjünk vissza történetünk fő témájához, a kánokhoz és tetteikhez”.

¹⁹ Hayton 1998. II. könyv, 13. fejezet.

²⁰ Möngge kán, a Mongol Birodalom 4. nagykánja (1251–1259). Hülegü, Möngge kán testvére, az Ilhán kánátus megalapítója (1256–1265). 1259-től támadták Szíriát, Damaszkuszt 1260-ban foglalták el. Hülegü anyja keresztény volt.

²¹ Fr 1906, a fejezet címe: „Hetum úrról, az örmény királyról. A tatárok királya miként engedélyezett és adott meg kegyesen hét dolgot a király kérésére, ő maga és háza népe pedig keresztény lett.”

²² Hetum (Haiton) I., Kis Örményország királya (1226–1270). 1253–1254-ben indul el a kánhoz, s 1255-ig tartózkodik Karakorumban, melyre lásd *Dashdondog* 2011. 79–88. o.; *Boyle* 1979.

²³ Az anatóliai szeldzsuk törököket 1241 és 1243 között győzték le, amit az 1243-as Köse Dağnál kivívott mongol győzelem koronázott meg. Hayton 1998., kiegészítés: „és nincsen hozzá fogható hatalmas úr. Össze gyűjtötte királysága bölcseit, eléjük tárta gondját és kérte a tanácsukat”.

²⁴ Sempad (1208–1276), Kis-Örményország lovászmestere, öccse I. Hetum királynak. 1243-ban jár a mongoloknál először, majd 1246 és 1250 között ismét, a kán udvarába még Güjük halála előtt odaérhetett. A behódolás után nyerhette el feleségül a mongol nagykan rokonát. Szintén elhallgatja, hogy Hetumot a mongolok hívták, rendelték az udvarba. A szöveg elhallgatja, hogy utazásának célja az örmények behódolásának a tolmácsolása volt.

²⁵ Örmény forrásban „Gunstable”, azaz marsallját, fővezérét.

– nagyobb biztonsággal tudjon majd menni. Így a király testvére gazdag ajándékokkal és szép népes kísérettel a tatárok urához járult, és a legjobban teljesítette a feladatát, amiért őt útra bocsátották. Azonban négy esztendőn keresztül ott időzött, mielőtt a saját hazájába visszaindult. És miután visszatért, mindent, amit csak látott és elintézett, töviről hegyire elmesélte testvérének, a királynak. Ezután az örmények királya haladéktalanul szerény kísérettel²⁶ titokban útra kelt.²⁷ Attól félt, hogy felismerik őt a törökök országában,²⁸ amelyen mindenképpen keresztül kellett haladnia, de Isten akarata szerint a török szultánra a tatárok egy vezére megalázó vereséget mért. Vele találkozott az örmény király, és neki fedte fel magát. Miután a tatárok kapitánya megtudta, hogy ő az örmény király, aki a császárhoz igyekszik, tisztelettel fogadta, és biztosította útját egészen a kunok országáig, még a Vaskapun²⁹ is túl. Ezután a király találkozott a tatárok további vezéreivel és kapitányaival, akik őt kísérték, amíg Almalech városába³⁰ nem érkezett, ahol Mönge kán, a tatárok császára és ura tartotta székhelyét. Megörült Mönge kán az örmény király érkezésének, különösképpen azért, mert mióta a tatárok átkeltek a Belgian hegyen,³¹ egyetlen nagy fejedelem sem járult eléjük.³² És ezért nagy jóindulattal és tisztelettel fogadta az örmény királyt, és a császár házának előkelői közül többeket a király tiszteletére társaságául rendelt. Maga a császár igen megtisztelő ajándékokat adott a királynak, olyannyira, hogy egészen maig mesélnek ezekről a neki juttatott megtisztelő ajándékokról.

Az örmény király pedig, miután néhány napig pihent, kérelemmel fordult a császárhoz, hogy méltóztassék azokban az ügyekben döntést hozni, amelyekért jött, és adjon neki engedélyt visszatérni. A császár kegyesen azt válaszolta erre, hogy szívesen és örömmel megteszi, és mivel örömeire szolgált, hogy szabad akaratából jött a birodalmába, a király bizton kérhet bármit, amit csak akar.³³

A király aztán – jól megfontolva – hét kérést fogalmazott meg. Az örmény király először azt kérte és kérelmezte, hogy a császár a saját népével térjen át a keresztény hitre, minden más felekezettől elfordulva,³⁴ őt magát és az övéit vesse alá a keresztységnek. Másodszor azt kérelmezte, hogy örök béke és barátság köttessen³⁵ a keresztények és tatárok között. Harmadszor azt kérte, hogy minden földön, amelyet a tatárok elfoglaltak és

²⁶ Hayton 1906., kiegészítés: „szinte kíséret nélkül”.

²⁷ Az utazás más forrásokból, így Kirakos Ganjakeci krónikájából is ismert, és e munkákban sok egyező pontot lehet találni. Az utazásra 1253 és 1255 között került sor. A kán udvarában 50 napot töltött, a visszaút nyolc hónapot vett igénybe.

²⁸ Hayton 1998., kiegészítés: „amely egy szomszédos és ellenséges ország”.

²⁹ Vaskapu: Derbent, város a Kaszpi partján, Dagesztánban. A Kaukázus keleti felének egyetlen átjárója észak felé.

³⁰ Almalech (Armalecco, Armalick): fontos település az Ili folyó mellett, a későbbi Kulja közelében Feltetelezik, hogy a király eljutott a legfőbb székhelyre, Karakorumba is. (Almalik=’Almás’) *Osipian* 2014. 69. o.

³¹ Belgian: a tatárok eredeti mondai lakhelye. Talán Baljuna nevéből, ahova Dzsingisz kán visszavonult Ong kánnal folytatott csatája után. A hegyen való áttörésre lásd még Hayton 1906. 152–153. o.; Boyle 1979. 127. o.; Hayton 1998., kiegészítés: „Dzsingisz kán, az első kánjuk”.

³² II. Jaroszlav (Jaroszlav Vszevolodovics, 1238–1246) vlagyimiri nagyherceg már járt Batunál és Gjújknél, igaz nem önszántából.

³³ A kutatók mindmáig vitatkoznak a megegyezés, szerződés hitelességén, mivel erre – különösen az egyházi pontokra – Hayton szövege az egyetlen forrás. Minden bizonnyal pontosan ebben a formájában a megegyezés nem létezett, amire lásd *Dashdondog* 2011. 79–88. o.

³⁴ Hayton 1998., kiegészítés: „elfordulva minden egyéb Írástól és tévelygéstől, minden más vallástól, minden más törvénytől, hiedelemtől és bálványtól – és mindezt nem csak az ellenség megtévesztésére”.

³⁵ Hayton 1998., kiegészítés: „esküvel megerősített szövetség”.

meg fognak szerezni, a keresztények templomai összes klerikusukkal, legyenek laikusok vagy szerzetesek, minden szolgálattól legyenek szabadok és mentesek, senkinek³⁶ se tartozzanak semmiféle [adófizetési] kötelezettséggel. Negyedik kérelme az volt, hogy a császár méltóztassék támogatást és segítséget adni ahhoz, hogy az Úr sírját és a Szentföldet kiragadhassák a szaracénok kezei közül és visszajuttassák a hívő keresztényeknek. Ötödik kérése, hogy utasítsa a törökök országát elfoglalva tartó tatárokat, hogy segítsenek elpusztítani Bagdad³⁷ városát és a kalifát, aki Mohamed hitetlen szektájának tanítója és feje. Hatodszor azt kérte, hogy egy különleges kiváltságot kapjon, hogy a megfelelő időben bármely tatár, de különösképpen az Örmény Királyság közelében lévők, segítséget nyújtsanak neki.³⁸ Hetedik kérése pedig az volt, hogy az Örmény Királyság fennhatósága alá tartozó összes földet, amelyet a szaracénok elfoglaltak, és később a tatár erők hatalma alá jutott, kapja vissza az örmény király, és azonfelül, ha az örmény király bármiféle területet elfoglalna a szaracénoktól, azt békében és nyugalomban tarthassa meg és birtokolja.³⁹

17. fejezet⁴⁰

Möngke kán válasza az örmény királynak⁴¹

Möngke kán pedig megismerve az örmény király minden kérését egybehívatta az főembereit és tanácsadóit, meghallgatván véleményüket, a színe elé rendelt örmény királynak minden jelenlevő előtt így felelt: „Mivel az örmény király nem kényszerből, hanem jóakarattal jött messzi földről a mi birodalmunkba,⁴² illő, hogy mi az ő kéréseibe beleegyezzünk, különösen azokba, amelyek jogosak és méltányosak.

Ezért mi, ó örmény király, azt mondjuk, hogy kéréseidnek eleget teszünk, mindent megteszünk, hogy Isten áldásával azokat teljesítsük. Először is én, a tatárok császára és ura, megkeresztelkedem, és Krisztus igaz hitében fogok hinni, és mindazok, akik az én házamban az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében megkeresztelkedtek, éppúgy fogják megtartani a hitet, ahogy ma a keresztények; és a birodalmam minden alattvalójának azt fogom tanácsolni, hogy így cselekedjen. Nem szándékozunk azonban erőszakot alkalmazni, mert a hithez⁴³ nem szükségeltetik erőszak. A második kérdésre adott válaszuk: akarjuk, hogy örökös béke virágozzék a tatárok és keresztények között, azzal a kikötéssel, hogy – mivel Ti vagytok az első keresztény király, aki birodalmunkba eljöttetek – nektek kell leginkább jót állni azért, hogy a keresztények a mi és a mieink irányába, miként mi is feléjük, a békét híven és minden időben megőrizzék.

Éppúgy akarjuk, hogy a keresztények összes temploma és az összes klerikus, bármiféle állapotú is, világiak vagy szerzetesek, birodalmunk egész területén élvezzék a sza-

³⁶ Hayton 1998., kiegészítés: sem a kánnak, sem más uraságnak”.

³⁷ Bagdadot Hülegü serege a keresztény Kitbuga vezérrel az élen 1258 elején foglalta el, élvezve I. Hetum és I. Hetum vejének, VI. Bohemund Antiochia hercegének és Tripolisz grófjának támogatását.

³⁸ Hayton 1998., kiegészítés: „késedelem nélkül és haladéktalanul”.

³⁹ Hayton 1998., kiegészítés: „a tatárok és bárki más ellenkezése nélkül”, Fr 1906: „a tatárok ellenkezése nélkül”.

⁴⁰ Hayton 1998. folytatódó fejezet, változatlanul 13. fejezet.

⁴¹ Fr 1906: Miként járult hozzá Möngke kán az örmény király összes kéréséhez”.

⁴² Hayton 1998. A birodalom itt „császári felség” értelemben.

⁴³ Hayton 1998., kiegészítés: „Jézus Krisztus hitéhez”.

badság kiváltságát, és közülük senki se szenvedjen el bármiféle zaklatást vagy sérelmet. A Szentföld ügyéről kijelentjük, hogy ha módunkban állna, szépen elmennénk oda személyesen, a mi Uruk Jézus Krisztus iránti tiszteletből. De mivel sok a tennivalónk erre felé, ezért testvérünknek, Hülegünek adjuk parancsba, hogy ezt a feladatot annak rendje módja szerint teljességgel hajtsa végre, szerezze vissza Jeruzsálem városát és az egész Szentföldet a pogányok kezéből és adja vissza a keresztényeknek. A bagdadi kalifa ügyéről parancsba adjuk Batunak, a tatárok kapitányának – aki most a törökök országában van – és a többieknek, akik a környező vidékeken vannak, hogy mindenben engedelmeskedni tartoznak testvérünknek, Hülegünek, és azt akarjuk, hogy a kalifa, mint a mi főellenségünk, teljesen pusztíttassék el.

Arra az előjogra vonatkozóan pedig – amelyet az örmény király arra vonatkozóan kér, hogy megkaphassa a tatárok támogatását – úgy akarjuk, hogy ezt a kiváltságot mindenben az ő szándéka szerint fogalmazzák meg, és azt örömmel jóvá fogjuk hagyni. Legutoljára pedig arra vonatkozóan, amikor az örmény király azt kéri, hogy a szaracénok által elragadott és később a tatárok által elfoglalt földjeit visszakapja, abba szintén szívesen és örömmel beleegyezzünk, és azt akarjuk, hogy testvérünk, Hülegü az összes ilyen földet⁴⁴ adja vissza. Ráadásként azt is akarjuk és megparancsoljuk, hogy a hitetlen szaracénoktól megszerzett földjeinken számos várral különleges kegyünkből a mondott királyság erősödjön és gyarapodjon.

BIBLIOGRÁFIA

- Boyle 1979. *John Andrew Boyle: Alexander and the Mongols. The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 23. (1979) 2. sz. 123–136. o.
- Dashdondog 2011. *Bayarsaikhan Dashdondog: The Mongols and the Armenians (1220–1335)*. Leiden–Boston, 2011.
- Hayton 1906. *Hayton: La flor des estoires de la terre d’Orient*. In: *Recueil des historiens des croisades. Documents arméniens. Tome second*. Publ. par les soins de l’Académie royale des inscriptions et des belles-lettres. Ed. *Charles Kohler*. Paris, 1906. 111–253. o. (francia változat), 255–363. o. (latin változat).
- Hayton 1998. *Hethum von Korykos (Hayton): La flor des estoires de la terre d’Orient. Die Geschichte der Mongolen des Hethum von Korykos (1307) in der Rückübersetzung durch Jean le Long, Traitiez des estas et des conditions de quatorze royaumes de Aise (1351)*. Hg. *Sven Dörper*. (Kritische Edition, mit parallelem Abdruck des lateinischen Manuskripts Wrocław, Biblioteka Uniwersytecka, R 262.) Frankfurt am Main, 1998.

⁴⁴ Hayton 1998., kiegészítés: „haladéktalanul”.

- Hayton* 1999. Croisades et pèlerinages. Récits, chroniques et voyages en terre sainte XII–XVI siècle. Éd. *Danielle Régnier-Bohler*. Paris, 1997. 803–880. o.
- Hayton* 2004. *Het'um the Historian's History of the Tartars*. Transl. *Robert Bedrosian*. (Sources of the Armenian Tradition.) New York, 2004.
- Osipian* 2014. *Alexandr Osipian: Armenian Involvement in the Latin–Mongol Crusade. Uses of the Magi and Prester John in Constable Smbat's Letter and Hayton of Corycus's "Flos historiarum terre orientis," 1248–1307. Medieval Encounters*, 20. (2014) 66–100. o.

Dóra Baráth

HAYTON: LA FLOR DES ESTOIRES DE LA TERRE D'ORIENT /
FLOS HISTORIARUM TERRE ORIENTIS

Remembrance of the Western Campaign of the Mongols in 1241–1242

(Abstract)

The introduction of Hayton's historical work and the fundamental literature is also available in this issue in László Veszprémy's study. There has been an increasing interest for this work, although a critical edition has not been published yet and the manuscripts have numerous text variations. The work had been dictated by the author in French and it was translated to Latin then it was translated back to French again. The only critical edition was made from this version (*Hayton* 1998.); however, it is significantly shorter than former ones. Our translation was made from the bilingual edition of Charles Kohler (*Hayton* 1906.), based on the Latin text (Lat) and referring to the significant differences and variants of the French version (Fr 1906) and the critical edition of the second French translation (*Hayton* 1998.) The 14th chapter of the second book is about Batu and the Western campaign. After this chapter we publish three more chapters in order to show in context how well informed the author seems, yet how untrustworthy he was regarding the details. These chapters are about the visit of the Armenian king in the court of the Mongols, his requests and the answers of the Khan.

19. SZÁZADI ERŐDÖK MÚLTJA *és* JELENE KÖZÉP-EURÓPÁBAN

HADTÖRTÉNETI
INTEZET ÉS
MÚZEUM